

**Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної військової адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Кафедра соціальної роботи
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Громадська організація «ЕдКемп Україна»**

РОЗВИТОК ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК ОСОБИСТОСТІ ТА ПЛЕКАННЯ СТІЙКОСТІ У ЧАСИ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ В УКРАЇНІ

Матеріали

XI науково-практичного семінару

(м. Харків, 14 листопада 2023 року)

Харків

2023

Найку Є. П., Онипченко О. І. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК В ПОДРУЖЖІ.....	117
Никита А. Ю., Макар Л. М. СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА РОБОТА З ПІДЛІТКАМИ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ.....	121
Осика Ю. Ю. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	124
Подпорінова В. В., Цибуліна І. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВРАЗЛИВИМИ КАТЕГОРІЯМИ НАСЕЛЕННЯ.....	127
Пухова А. В. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.....	129
Романова І. А., Дроздовська А. В. СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГА «ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ» У СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ І УКРАЇНЦІВ, ЯКІ ВИЇХАЛИ ЗА КОРДОН	131
Рютіна Д. М., Юрченко Л. І. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ – ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	135
Самойлик С. В., Жуковська І. І. ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО ТА ЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ У ЛЩЕЇ №4 ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДРОГОБИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	139
Стоцька К. М., Анголенко В. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ	141
Суліменко О. М., Анголенко В. В. ПРОЦЕДУРА НАДАННЯ ДИТИНІ СТАТУСУ ПОСТРАЖДАЛОЇ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	144
Терехова Ю. В., Андреева М. О. СОЦІАЛЬНА-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ І МОЛОДІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	148
Тінякова Є. В., Анголенко В. В. ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	150
Ткачова О. О., Цибуліна І. В. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВРАЗЛИВИМИ КАТЕГОРІЯМИ НАСЕЛЕННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	153
Томорко В. В., Цибуліна І. В. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД	157
Угодіна А. М., Білозерова М. В. КІБЕРБЕЗПЕКА ДІТЕЙ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	161
Фролов Д. О., Цибуліна І. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З НАРКОЗАЛЕЖНИМИ	165
Харламов Є. С., Макар Л. М. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	168

Никита А. Ю. – здобувач вищої освіти 5М-СР групи факультету соціальних і поведінкових наук Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Макар Л. М. – науковий керівник, доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА РОБОТА З ПІДЛІТКАМИ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

Під впливом соціально-економічних змін суспільні перетворення, які відбуваються в нашій країні, призвели до перегляду багатьох педагогічних орієнтирів. Процеси культурної трансформації охоплюють всі підсистеми суспільства, в тому числі, систему соціально-педагогічної діяльності. Саме тому в сучасному педагогічному просторі особливого значення набуває проблема виховання ініціативної, творчої особистості з високим рівнем сформованості тих якостей, які сприяють її успішній соціалізації.

У процесі формування особистості поєднуються, з одного боку, неповторність особистості, її індивідуальність, а з іншого – включеність в сім'ю, групу, соціум. Кожна людина є унікальною, вона являє частину своєї культури, традицій та історичного досвіду. Протягом життя людини для неї дуже важливим є пошук близьких по духу людей, значущих груп. В соціалізації і соціальній ідентифікації сучасного підлітка велику роль відіграють ігрові та анімаційні фільми, комп'ютерні ігри. Носіями цієї інформації стали телебачення та комп'ютерні програми.

Підходи до визначення мети і результатів соціалізації динамічно змінювались в процесі розвитку людства. Метою соціалізації взагалі є формування соціально активної особистості, дії і вчинки якої регулюються соціальними нормами і суспільними інтересами. Результатом соціалізації особистості є готовність до побудови і реалізації людиною власного життєвого плану. В кожний конкретний момент результат соціалізації та індивідуалізації особистості проявляється в її реакції на взаємодію з соціальними інститутами, організаціями, групами, окремими людьми, яка визначає персональну траєкторію соціального становлення.

Всеохоплююче впровадження і використання інформаційних технологій сприяє формуванню нового типу соціальної та індивідуальної реальності, в якій закони розвитку і соціалізації постійно змінюються. Особливо ці зміни виявляються у двох вікових періодах – дитячому та підлітковому, що характеризуються сьогодні великою варіативністю вибору серед можливих груп для ідентифікації та соціалізації і відсутністю чітко заданих ціннісно-сміслових орієнтирів.

Сучасні діти і підлітки опиняються в ситуації активної соціалізації за рахунок глобалізації і розширення доступного соціокультурного простору взаємодії, усвідомлюючи і приймаючи різноманітність цінностей і норм свого соціального оточення. Це сприяє розвитку особистісної гнучкості у підлітків, дозволяючи швидко реагувати на зміни, які відбуваються в соціумі і активно перетворювати власний життєвий простір та оточуючу дійсність.

Соціалізація здійснюється через засвоєння індивідом соціального досвіду і відтворення його у своїй діяльності. Шляхом входження до системи існуючих соціальних зв'язків, особистість засвоює соціальний досвід. Через природну активність вона зберігає та розвиває тенденцію до автономії, незалежності, формування власної позиції. Ця тенденція забезпечує розвиток та перетворення не лише особистості, а й суспільства [1, с. 24].

Таким чином, процес соціалізації в сучасному світі можна розглядати як творчий, такий, що передбачає високий рівень особистісної активності і розвитку суб'єктності в ході свого здійснення.

Соціальне виховання як складова частина процесу соціалізації реалізується в різних сферах мікросередовища особистості, що обумовлює правомірність і доцільність виділення в рамках соціального виховання окремих його сфер як самосійних в силу їх специфіки. В кожній з цих сфер складається певна розстановка виховних інститутів суспільства (державних, недержавних), специфічна соціальна ситуація розвитку особистості, її психологічна позиція як суб'єкта власної діяльності і виховання.

Система соціального виховання як сукупність взаємопов'язаних, взаємозалежних і взаємодіючих елементів передбачає єдину структуру виховного

процесу як функціонування підсистем виховання в кожній сфері діяльності і як частини єдиного цілого в процесі формування особистості підлітка.

Головним у підлітковому віці є вихід дитини на якісно нову соціальну позицію, в якій реально формується її свідоме ставлення до себе як до члена суспільства [2, с. 2]. Підлітковий вік у плані соціалізації позначений суперечностями, основні з яких полягають у тому, що, з одного боку. Діти відкриті для спілкування та відносини із соціумом, прагнуть одержати з нього різноманітну інформацію для вибудовування свого внутрішнього світу та здійснення поведінкових актів, а з іншого – налаштованість на рольові експериментування, які доволі часто відзначаються неадекватністю до існуючих реалій, значно ускладнюють цей процес [2, с. 4].

Діяльність кожного виховного інституту обумовлена його «відкритістю» до реальних соціальних процесів, що відбуваються в тій чи іншій сфері, активізацією і педагогізацією зв'язків з іншими елементами цілісної системи, з соціальним мікросередовищем як фактором розвитку особистості підлітка.

Функції соціального виховання, спочатку закладені у призначенні закладів культури за місцем проживання в сучасних умовах зазнають суттєвих змін, набувають нового змісту та наповнення.

Особистісна орієнтованість соціально-виховної роботи з підлітками за місцем проживання, що враховує їх інтереси та потреби (а також особливість ситуації та психологічної позиції підлітка, де він - не "учень" і не "вихованець", а "відвідувач") передбачає, з одного боку – спрямованість цієї роботи на оздоровлення самого мікросоціуму, відновлення та розвиток соціальних зв'язків, формування відносин, морально здорового мікроклімату в соціумі, а з іншого – використання пріоритетних форм роботи, що включають самих підлітків до активної ініціативної діяльності в закладах культури за місцем проживання.

Найбільш прийнятними та "працюючими" в закладах культури за місцем проживання є такі форми та технології роботи з підлітками, які мають соціально-виховний характер, що передбачає: а) неформальний вплив на підлітка шляхом активної взаємодії з мікросоціумом; б) взаємодія закладів культури за місцем проживання з сім'єю підлітка, з навчальними закладами, органами охорони здоров'я,

іншими соціальними установами, сферами спілкування та життєдіяльності підлітків;
в) поряд із вирішенням соціально-виховних завдань – надання соціальної, психологічної підтримки, захисту, оздоровлення підлітка, надання йому необхідного комплексу соціальних послуг.

Соціально-виховну роботу з підлітками за місцем проживання доцільно спрямовувати на засвоєння ними різних соціальних ролей, адекватних сфері вільного часу, досвіду неформального спілкування, розвитку інтересів, здібностей, творчої і соціальної активності підлітків, долучення до культурних цінностей, духовне збагачення дозвілля. Це передбачає інтеграцію і взаємозбагачення соціально-виховної діяльності закладів культури за місцем проживання з іншими видами і функціями (профорієнтаційної, оздоровчої, соціокультурної).

Список використаних джерел

1. Киричук В. О. Розвиток та соціалізація особистості у сучасному суспільстві / В. О. Киричук // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2014. – № 11. – С. 22-26.

2. Методичні рекомендації про виховання культури поведінки учнів. // Класний керівник. – 2010. – № 11. – С. 2-4.

*Осика Ю. Ю. – викладач кафедри соціальної роботи
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Становлення громадянського суспільства в Україні, поява різних соціальних служб, відродження волонтерства вимагають активного пошуку нових підходів, напрямів та технологій у вирішенні соціальних проблем різних груп населення. Реалізація численних соціальних проектів та громадських ініціатив на локальному рівні є свідченням того, що одним із головних напрямів соціальної діяльності стає соціальна робота у громаді – один із трьох основних методів соціальної діяльності, крім індивідуальної та групової.